

RTU studiju kurss "Mūsdienu latviešu literārā valoda: propedeitika, fonētika I"**0L000 Liepājas akadēmija****Vispārējā informācija**

Kods	LA0635
Nosaukums	Mūsdienu latviešu literārā valoda: propedeitika, fonētika I
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācībspēks	Anita Helviga - Doktors, Asociētais profesors
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 3.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Valoda kā valodniecības pētīšanas priekšmets. Latviešu valodas statuss. Mutvārdu un rakstveida valoda, dažādi valodas paveidi. Literārā valoda un valodas normas. Fonētikas, leksikoloģijas, morfoloģijas un sintakses pamatjautājumi. Valodas kultūras jautājumi.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Studiju kursa mērķis: Attīstīt valodniecisko kompetenci, pilnveidojot valodas jomā esošās zināšanas, prasmes un attieksmes, lai varētu tās izmantot studiju procesā, ikdienas dzīvē, kā arī sekmīga pedagogiskā procesa organizēšanai latviešu valodas stundās profesionālās izaugsmes procesā. Studiju kursa uzdevumi: * Pilnveidot studenta zināšanas par valodas līmeņiem, veidiem un paveidiem, normām un tradīcijām. * Veidot izpratni par galvenajām valodniecības kategorijām, valodas lietojuma kultūras aspektiem darbā ar dažādiem tekstiem. * Pilnveidot kompetenci zinātniskās literatūras apguvē un izmantošanā, attīsta valodisko lietpratību, lai spētu sagatavoties darbam skolā par latviešu valodas skolotāju.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	Zinātniskās un populārzinātniskās literatūras lasīšana, analīze un kritiska izvērtēšana Teorētisko atziņu apkopošana, materiāla konspektēšana. Pētījumā iegūto datu apkopošana, iegūto datu salīdzināšana ar secinājumiem un citos avotos atrodamajām atziņām. Dažādu tekstu aplūkošana un raksturojums dažādos valodas līmeņos Valodas materiāla vākšana, uzkrāšana, kartotēku veidošana, grupēšana. Vispārīgumu un secinājumu izdarīšana. Dažādu tekstu veidošana Tekstveides vingrinājumi, ņemot vērā dažādu valodas līmeņu nosacījumus, teksta veidu, paveidu un žanru pazīmes. Argumentētas esejas veidošana par kādu no dotajām valodniecības tēmām. Valodas normu un valodas kultūras aspekti Vingrināšanās teksta novērtēšanā, kļūdu pamanīšanā, rediģēšanā. Iesaistīšanās sabiedrības līdzdalībā, apspriežot valodas jaunrades, kultūras un normēšanas jautājumus.

Literatūra	Obligātā/Obligatory: 1. Baltiņš, M., Druviete, I. (2017). Ceļavējš cilvēku ciltij. Valoda sabiedrībā. Rīga: LVA. 2. Guļevska, D., Miķelsone, A., Porīte, T. (2002). Pareizrakstības un pareizrunas rokasgrāmata. Latviešu valoda. Rīga: Avots. Papildu/Additional: 1. Latviešu valodas gramatika (2015). Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts. 2. LVA (2014). Literārā valoda un normas lingvistiskajā praksē: Eiropas pieredze un tradīcijas. Rīga: LVA. 3. Markus, D. & Vulāne, A. (2022). Ievads runas un rakstu kultūrā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 4. Latviešu lingvistiskā attieksme: vērtības, pārliecība, prakse (2021). Zin. red. Ina Druviete. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 5. Valodas situācija Latvijā: 2016–2020 (2021). Sociolingvistisks pētījums. Zin. red. Gunta Kļava, Inita Vītola. Rīga: LVA. 6. Nacionālās identitātes sociolingvistiskie aspekti : rakstu krājums (2018). Zin. red. Ina Druviete. Rīga: Latviešu valodas institūts. 7. Kursīte, J. (2016). Zīmju valoda: latviešu žesti. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 8. Skujiņa, V. (2014). Latviešu valoda lietišķajos rakstos. Rīga: Zvaigzne ABC. Ieteicamā/Recommended: 1. Beitiņa, M. (2009). Mūsdienu latviešu literārās valodas sintakse. Liepāja : LiePA. 2. Blinkena, A. (2009). Latviešu interpunkcija. Rīga : Zvaigzne ABC. 3. Strautiņa V., Sulce Dz. (2009). Latviešu valodas pareizrakstība un pareizruna. Rīga: Raka. 4. Kušķis, J. (2009). Mūsu valoda, II. Padomi latviskas valodas cienītājiem. Rīga: Biedrība "Latvietis". 5. Kušķis, J. (2006). Mūsu valoda. Padomi valodas spodrināšanai. Rīga: Antava. 6. Nītiņa, D. (2004). Moderna cilvēka valoda. Rīga: Valsts valodas aģentūra. 7. Ceplītis, L., Porīte, T., Miķelsone, A., Raģe, S. (1995). Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīca. Rīga: Avots. 8. Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca (2007). Rīga: LVI un LVA. Citi informācijas avoti/Other sources of information: 1. Vārds un tā pētīšanas aspekti : LiepU rakstu krājums. 2. Valodu apguve: problēmas un perspektīva : LiepU rakstu krājums. 3. Linguistica Lettica : LU Latviešu valodas institūta žurnāls. 4. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi : Latviešu valodas aģentūras rakstu krājums. 5. Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls: termini.gov.lv 6. Latviešu valodas aģentūra: valoda.lv 7. Valsts valodas komisija: www.vvk.lv 8. Vietne www.letonika.lv 9. Latviešu valodas rokasgrāmata: valodasrokasgramata.lv 10. Elektroniskā vārdnīca e-pupa: epupa.valoda.lv 11. Datubāze "Zinātnes valoda": https://zinatnesvaloda.lv/sakums 12. Elektroniski skatāmās vārdnīcas: tezaurs.lv 13. Liepa, D. (2015). Kļūda, kļūda! Vai tiešām kļūda? Videolekcija, pieejama https://www.youtube.com/watch?v=0tzNZPXmwYs 14. LVA. (2017). Citvalodu personvārdu atveide latviešu valodā. https://www.personvarduatveide.lv/ 15. LVA. (2016). Lingvistiskā karte. Pieejams http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1 16. LVA. (2017). Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze. https://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/linguistic_sectors 17. Veisbergs. A. (2015). Pastāvēs, kas pārvērtīsies. Pārmaiņas un jaunais latviešu valodā. Videolekcija, pieejama https://www.youtube.com/watch?v=aeSM_muFwEI&feature=youtu.be
Nepieciešamās priekšzināšanas	Latviešu valodas mācību priekšmets vidējās izglītības līmenī

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienēs studijas		Nepilna laika neklātienēs studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
Valoda kā valodniecības pētīšanas priekšmets. Valodu daudzveidība. Katras valodas specifiskie aspekti. Valodniecības nozares. Valodas pastāvēšanas veidi, paveidi. Valodas līmeņi.	2	4	2	8
Latviešu valoda – viena no pasaules valodām. Pēc ģenealoģiskā iedalījuma. Pēc tipoloģiskā iedalījuma. Pēc funkcionalitātes un runātāju skaita. Galvenie faktori, kas ietekmē attīstību. Galvenie faktori, kas var apdraudēt valodas pastāvēšanu.	4	8	2	10
Latviešu valodas dažādie statusi sabiedrībā. Nacionālā valoda, tās galvenās iezīmes. Valsts valoda un valodas politika. Oficiālā valoda Eiropas Savienībā un garantijas tās lietojumam. Valodas funkcionalitāte. Dzimtā valoda, otrā valoda, svešvaloda. Bilingvisms, multilingvisms.	4	8	2	10
Mutvārdu un rakstveida valoda. Runa un raksts. Alfabēts. Vieglā valoda. Nedzirdīgo zīmju valoda. Neredzīgo jeb Braila raksts. Dabiskās un mākslīgās valodas atšķirības.	2	4	2	6

Latviešu valodas pētīšana. Valodnieki un pētījumi. Valodas pētīšanas iestādes. Pētījumu pieejamība: turpinājumizdevumi, bakalaura, maģistra, doktora darbi, elektroniskie izdevumi, projektu pārskati u. c. Biežāk izmantojamās vietas/lietotnes valodas datu/materiālu izguvei. Zinātniskās, populārzinātniskās un pētnieciskās literatūras kritiska izvērtēšana.	4	6	2	6
Literārā valoda, standartvaloda, normas. Runātāja, klausītāja, lasītāja un rakstītāja kultūra. Standartizācijas motivācija un iemesli. Latviešu valodas ekspertu komisija, tās lēmumi. Normu relativitāte. Valodas normas dažādu veidu, tipu un žanru tekstos. Gada vārds/gada nevārds – sabiedrības līdzdalība valodas attīstībā.	6	6	2	10
Fonētikas pamatjēdzieni. Skaņa, burts, zilbe. Īsie un garie patskaņi. Līdzskaņi. Rakstība un izruna. Alfabēta nepilnības. Leksikoloģijas pamatjēdzieni Vārds kā leksikas vienība. Vārda leksiskā nozīme. Leksikas diferenciacija: pēc nozīmes, pēc lietojuma biežuma, pēc hronoloģijas, pēc stilistikas u. c. Stilistika: pēc funkcionalitātes, pēc emocionālās ekspresivitātes. Jaunvārdi. Termini. Slengs.	4	8	2	6
Morfoloģijas pamatjēdzieni. Vārddarināšana. Vārdšķiras. Vārdšķiru gramatiskās kategorijas. Vārdformas. Sintakses pamatjēdzieni Vārdu savienojums. Teikums, tā veidi. Teksts. Teksta struktūra, žanrs.	4	4	2	8
Valodas kultūras jautājumi. Runātāja kultūra. Klausītāja kultūra. Lasītāja kultūra. Rakstītāja kultūra.	2	4	0	4
Kopā:	32	52	16	68

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
ZINĀŠANAS * Spēj raksturot valodniecību kā zinātni un tās nozares, kopumā izprot valodas attīstības likumsakarības, zina valodas pamatfunkcijas, valodu klasifikācijas pamatprincipus, nozīmīgākos latviešu valodas pētniekus, pētniecības iestādes un izdevumus. * Spēj raksturot valodas statusu sabiedrībā, spēj izskaidrot literārās valodas jēdzienu, zina, kas ir literārās valodas norma, runātāja, klausītāja, lasītāja un rakstītāja kultūra, raksturo atšķirības starp mutvārdu un rakstveida runu. * Zina pamatfaktus par rakstības attīstību Eiropā, valodu rakstībā lietotajām alfabēta sistēmām; zina latviešu valodas sistēmu, izprot un skaidro fonētikas, leksikoloģijas, morfoloģijas un sintakses pamatjēdzienus.	Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta 10 ballu skalā saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumiem Nr.141, Nr.512, Nr.240, vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes un kompetence atbilstoši plānotajiem studiju rezultātiem. Līdzdalība lekcijās un praktiskajos darbos - 20%. Sekmīgi nokārtoti pārbaudes darbi (vismaz 4 balles) - 40%. Sekmīgi nokārtots eksāmens (vismaz 4 balles) - 20%.
PRASMES * Prot iegūt studijām un profesionālajai darbībai nepieciešamo informāciju no dažādiem lingvistiskajiem, tostarp digitālajiem, avotiem, analītiski izvērtēt to un izmantot studiju un profesionālajām vajadzībām. * Saskata atkāpes no literārās valodas normas apkārtējā vidē lietotajos rakstveida tekstos, skaidro tās, balstoties uz dažādiem lingvistiskajiem avotiem. * Prot rakstīt argumentētu eseju, savas domas atklāsmei un viedokļa pamatošanai izmantojot daudzveidīgus avotus un kultūrfaktus, kā arī mērķtiecīgi lietojot leksiskus un stilistiskus izteiksmes līdzekļus. * Spēj analizēt apkārtējā vidē esošus tekstus, nosakot valodas stilu, izmantotos stilistiskos un morfoloģiskos līdzekļus, patstāvīgi veido saturiski vienotus tekstus, tostarp zinātnisko tekstu (argumentētu eseju), ievērojot dažādu funkcionālo stilu pazīmes.	Līdzdalība lekcijās un praktiskajos darbos - 20%. Sekmīgi nokārtoti pārbaudes darbi (vismaz 4 balles) - 40%. Sekmīgi nokārtots eksāmens (vismaz 4 balles) - 20%.
KOMPETENCE * Spēj pilnveidot savu valodisko lietpratību studiju procesā un ikdienas situācijās, lai izmantotu to sekmīga pedagoģiskā procesa organizēšanai latviešu valodas stundās. * Prot izmantot zinātniskos avotus, tostarp digitālos resursus, valodnieciska satura problēmjautājumu noskaidrošanai. * Prot izmantot iegūtās teorētiskās zināšanas, veidojot mācību materiālus dažādu valodniecības tematu apguvei latviešu valodas stundās. * Prot veikt nelielus pētījumus (izvirzīt pētījuma jautājumu, izveidot pētījuma plānu, izvēlēties datu vākšanas metodi, apkopot, analizēt un izvērtēt iegūtos datus) un prezentēt tos. * Prot diskutēt, argumentēti pamato izteikto viedokli, izmantojot studiju kursā apgūtos un aktualizētos valodniecības terminus.	Līdzdalība lekcijās un praktiskajos darbos - 20%. Sekmīgi nokārtoti pārbaudes darbi (vismaz 4 balles) - 40%. Sekmīgi nokārtots eksāmens (vismaz 4 balles) - 20%.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Līdzdalība lekcijās un praktiskajos darbos	20
1. pārbaudes darbs	20
2. pārbaudes darbs	20
Eksāmens	40
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	3.0	16.0	16.0	0.0		*	